

IN HET HART DER PREANGER

DOOR

✓
M. BUYS.

For those, who cannot travel, descriptions and pictures have a great interest; while to those, who have travelled, they will afford delight in reviving the memories of beautiful scenes and interesting expeditions.

SIR JOHN LUBBOCK.

LEIDEN,
S. C. VAN DOESBURGH.
1900.

rijst op den buitengemeen vruchtbaren bodem het gansche jaar door, drie of vier overvloedige oogsten schenkend aan de bezitters der sawah's, die er echter, van wege de afgelegenheid der streek en de hieruit voortvloeiende goedkoopte van hun product, geen schitterende zaken meê maakten. Thans is door den aanleg van den spoorweg hierin zeker wel eene voor hen gelukkige verandering gekomen. Zij hadden echter van hunne vruchtbare velden het niet gering te schatten voordeel, dat zij met hunne kippen en ander gedierte, zich altijd overvloedig te goed konden doen aan hun hoofdvoedsel, dat hier tevens door een bijzonderen lekkeren smaak uitmunt. Zoo heeft de natuur de wonden, welke zij heeft geslagen, ook hier weer geheeld, en schoonheid en zegen geschapen op het tooneel der ontzettende vernieling door hare geweldige krachten teweeggebracht.

In Noord-Westelijke richting van den Galoenggoeng en met dezen verbonden verheft zich een kegelvormige berg, mede een vulkanisch karakter dragend, de Goenoeng Telaga Bodas geheeten, naar het meertje, dat zich tusschen zijne Zuid-Oostelijke helling en de Noord-Westelijke van den Galoenggoeng bevindt. Dit meertje vormt een der merkwaardigste punten in den omtrek van Garoet, en is van daar gemakkelijk te bereiken. Geen reiziger, die in deze schoone streek voor zijn genoegen, of met een ander doel toeft, laat het onbezocht. Mij werd eene bijzonder gunstige gele-

genheid daartoe geboden, waarvan ik gretig gebruik maakte. Een gemakkelijk rijtuig voerde mij met het, vooral voor zulk een tocht, meest gewenschte gezelschap op een schoonen Octobermorgen naar Pandaharan, de hoofdplaats van het district Wanaradja, zeven paal Noord-Oostwaarts van Garoet gelegen, langs een zacht golvenden, vrij schaduwrijken weg, verlevendigd door een druk inlandsch verkeer en tal van warong's, waar de koelies den zwiependen pikolstok met zijne lasten voor eenige oogenblikken van de schouders nemen, en in hunne geliefkoosde, hurkende houding zich voor de luttele centen, die zij bij zich hebben, of ook wel op crediet, vergasten kunnen aan de talrijke versnaperingen, die er zijn uitgestald, à raison van een halven of heelen cent de portie.

Hier en daar stond een djâti-boschje, dat, met zijn verwelkende en vallende bladeren, in dit land van den eeuwigen zomer iets herfstachtigs over zich had.

Halverwege, rechts, zag ik een uitgestrekt boschage van arèn-palmen, welker donkere bladerpluimen spitsbogen schijnen te vormen boven de grijze, kaarsrechte stammen, waarop de vezelmasse's, die uit de geleedingen komen puilen, als zwarte vlekken en ringen afsteken. Het geheel deed mij denken aan een sombere, spookachtige kloosterruïne, welker gewelven door tallooze slanke, verweerde zuilen worden gedragen. Eene brug over een snelvlietenden stroom, die den weg doorsnijdt, was zoo nauw, dat het den loo-

pers en den koetsier vrij wat moeite en beleid kostte om het rijtuig, dat snel van de helling afvloog, er ongedeed over te brengen. Deze brug dagteekende uit den nog niet lang verlopen tijd, toen het bestuur van den Waterstaat, op hoog bevel natuurlijk, de wijsheid niet zelden door de zuinigheid liet verschalken. Wij stapten bij den wedana van Wanaradja af, in wiens voorgalerij eene talrijke vergadering dessa-lieden neergehurkt zat om, onder de leiding van een hiertoe uitgezonden controleur, te beraadslagen over het vraagstuk, of het al dan niet wenschelijk was, een gedeelte der heerendiensten, waartoe zij verplicht waren, af te schaffen en eene belasting in geld daarvoor in de plaats te stellen. Voor deze lieden was dit vraagstuk ongetwijfeld van groot belang, doch aan de kalme houding en droomerige gelaatsuitdrukking van de deelnemers aan deze eigenaardige volksvergadering was dit niet te bespeuren. De heeren van de Fransche en Belgische Kamers mochten aan de kalmte van haar debat, — want nu en dan waagde het een der „kleine luiden” bevend zijne stem te verheffen tot uiting van zijn gevoel in tegenwoordigheid der blanke en der bruine autoriteiten — wel een voorbeeld nemen. Laten wij hopen, dat de regeling der zaak, die tot eenige vermindering van heerendiensten en eene kleine vermeerdering van belasting heeft geleid, hun reden tot tevredenheid moge hebben gegeven.

In dezelfde voorgalerij hing een tarief, waarop de

derlijks heeft, daar het zwavelgehalte van het meer voortdurend gevoed wordt door het uit den bodem opstijgende waterstofgas¹⁾. Allerwege ziet men de borrelende en brekende bellen van dit gas, zoodat de inlanders in hunne schilderachtige taal met recht mogen zeggen, dat het water leeft. Tegenover de loods, aan de Zuidzijde van het meertje, bevindt zich de groote solfatara in het naakte gesteente, met verschillende kleinere er omheen. In den onmiddellijken omtrek dezer kolken, waaruit voortdurend kokende zwavel naar boven dringt, is de plantengroei natuurlijk niet mogelijk, terwijl de aangrenzende boomen en struiken geheel zwart zijn geworden. Op verschillende punten van deze *unheimliche* plek was de bodem zóó heet, dat mijn geleiders het er op hunne bloote, hoezeer ook met dik eelt bekleede, voeten niet konden uithouden.

Een eind verder klaterde te midden van het groen een heldere waterval naar beneden, die in een Europeesch landschap een belangrijk effect zou maken, maar hier minder indruk teweegbracht, en op een kleinen afstand daarvan bevonden zich verscheidene warme bronnen van zeer verschillende temperatuur bij elkander. Een paar dezer bronnen waren letterlijk kokend heet. Ik hoorde, dat de bewoners van den

¹⁾ Bij Veth vind ik vermeld, dat de dusgenaamde zwavelmelk, die door de oplossing van dit gas ontstaat, hier 74 à 77 percent zwavel bevat.

omtrek, als zij aan huid- en andere onreine ziekten lijden, zich ook hier, evenals te Tjipânas, dikwijls komen baden en daarvan gewoonlijk heilzame gevolgen ondervinden. Een weinig verder trof ik nog eene merkwaardigheid aan: eene naakte plek van eenige meters in omtrek, waar een aantal insecten: torren en vliegen van verschillende grootte, dood lagen in gezelschap van eene groote, eveneens doode rat. De inlanders noemen deze plek padjagalan (letterlijk: *slacht-plaats*), en ik had hier dus, in klein formaat, een der doodendalen voor mij, zooals er op verschillende punten van Java aangetroffen worden. Ik vernam, dat er ook wel eens grootere dieren, zooals kalong's (een soort kolossale vledermuizen of vliegende honden), civetkatten e. a. op deze plek dood gevonden zijn. Veth maakt zelfs gewag van de bewering, dat er wel eens tijger- en rhinoceroslijken zouden aangetroffen worden. Mij werd echter door mijn inlandsche geleiders verzekerd, dat zij van het bezoek dezer dieren aan het meer, waar dan ook niets van hunne gading voorkomt, nooit gehoord hadden.

Van de bijzonderheid, mede door Veth vermeld, dat het gebeente der dieren, die hier den dood vinden, spoedig vergaat, maar dat de haren en vederen zeer lang bewaard blijven, kon ik mij niet vergewissen, evenmin als van de oorzaak, waardoor de „slachting” wordt bewerkt. Ik ging voorover liggen op den grond, doch kreeg geen andere lucht in den neus dan die